

LECTURA ACTIVA

Literatura Juvenil - Antaviana Nova - Sèrie Clàssics Catalans

EINES PER TREBALLAR LA LECTURA A LES AULES

Daniel Nomen i Recio

ÍNDEX

L'OBRA I EL SEU ENTORN

Fitxa tècnica	3
Introducció	3
L'autor.	4
Els arguments.	5
Gènere, estil i context literari.	9
Temes i subtemes.	11
Informació complementària sobre l'autor i la seva obra.	12

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

Abans de la lectura.	15
Durant la lectura.	17
Després de la lectura.	19
Avaluació.	23

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

Reforç.	24
Ampliació.	25

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

Opinions i valoracions.	26
------------------------------	----

PROPOSTES LÚDIQUES

Activitats.	27
------------------	----

INTERDISCIPLINARIETAT

Activitats.	28
------------------	----

LITERATURA COMPARADA

Activitats.	29
------------------	----

SOLUCIONARI

30

L'OBRA I EL SEU ENTORN

FITXA TÈCNICA

Títol: *Trajecte final*

Autor: Manuel de Pedrolo

Curador: Marcel Fité

Fotografia de la coberta: Pere Formiguera

Editorial: Barcanova

Lloc i any d'edició: Barcelona, 2002

(5a edició de 2008)

Col·lecció: «Antaviana Nova», Sèrie Clàssics

Catalans, 111

Pàgines: 234

ANTAVIANA

NOVA

CLÀSSICS CATALANS

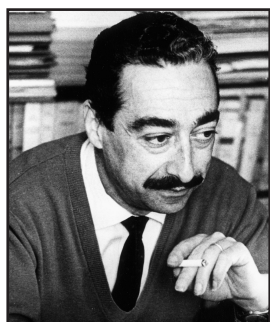
INTRODUCCIÓ

Sens dubte, tal com assenyala Antoni Munné-Jordà, *Trajecte final* és «el recull de contes de ciència-ficció per excel·lència»¹ de Manuel de Pedrolo. No obstant això, convé tenir present el que afirma en la pàgina 234 el curador de l'obra, Marcel Fité, quan indica que aquestes narracions «es caracteritzen per ser, poc o molt, narracions de misteri». Així doncs, sense que es pugui parlar d'un gènere híbrid, sí que cal reconèixer que la creativitat de Pedrolo el va portar, tot al llarg de la seva producció, a trencar els límits preestablerts; una cosa que també fa en *Trajecte final*. Al capdavant, Pedrolo va ser un escriptor de raça que va voler crear un univers literari total i que va assajar tots els recursos al seu abast per fer de la literatura un mirall que amplifiqués la vida.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

En el cas d'aquest volum, som davant d'un aplec de set contes, els protagonistes dels quals s'entesten a resoldre un enigma que afecta, d'una manera o una altra, qüestions relacionades amb la identitat, un dels problemes centrals i més complexos de l'existència humana.

L'AUTOR

Manuel de Pedrolo va néixer a l'Aranyó (la Segarra) l'any 1918 i va morir a Barcelona l'any 1990. Orfe de mare, va ser criat pel pare i la seva tia, i va passar la infantesa i la joventut a Tàrraga (Urgell). El seu pare, home il·lustrat i catalanista, va esdevenir un admirador i un mecenes de la seva obra, fins al punt que li va pagar l'edició del seu primer llibre de poemes, *Ésser en el món*. Tanmateix, va voler influir massa en la vida del seu fill.

Pedrolo va combatre en la Guerra Civil Espanyola i, després de passar per un camp de concentració, va haver de tornar a fer de soldat per a l'exèrcit franquista. Finalment, es va instal·lar amb la seva dona a Barcelona, on va trobar la manera de sobreviure compaginant la seva feina a l'editorial Albor, de Ferran Canyameres, amb la feina de detectiu privat, gràcies a la qual va fer seguiments, entrevistes i informes —lamentablement perduts— que destaquen per la seva precisió i una finíssima percepció psicològica. Aquestes dues feines li van permetre tenir temps per llegir i escriure.

Pedrolo, que pensava que la literatura catalana pecava de pairalista, es va interessar pels novel·listes americans i francesos del moment —Dos Passos, Faulkner, Steinbeck, Camus, Sartre, Lautrémont, Hemingway, Joyce— i també pel *nouveau roman*. L'existencialisme, que tant s'esqueia a la seva manera de pensar, el va trasbalsar i li va causar una gran impressió, fins al punt que tant en les seves traduccions com en les seves novel·les de l'època va fer una aportació molt important a aquest corrent filosòfic —tan ple de preguntes— en la cultura catalana. Dels novel·listes americans, n'apreciava la voluntat d'objectivisme i la manca de sentimentalisme, i no pas de sensibilitat.

També va treballar de lector informador d'Edicions 62 i més tard va passar a dirigir-hi la col·lecció «La Cua de Palla», la primera col·lecció de novel·la negra en llengua catalana. A part de triar-ne els títols, en va traduir bastants i hi va aportar obra pròpia.

Va cultivar la poesia —va ser mestre en gai saber—, el teatre i la narració curta, amb obres de molt bona qualitat. Més tard, es va dedicar primordialment a la novel·la i a l'assaig periodístic i va tenir una acollida de públic excel·lent, fins al punt que juntament amb Josep Pla —tan divergent d'idees— «és l'autor en llengua catalana més llegit»².

Descoratjat pel règim franquista, va deixar d'escriure novel·les i va redactar un diari en el qual va seguir exposant les seves idees i inserint petits contes o poemes.

Pedrolo, que va dedicar bona part de la seva vida a la creació literària i va ser distingit amb nombrosos premis, es va sentir atret, sobretot, per la novel·la policíaca i la narrativa de ciència-ficció.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

ELS ARGUMENTS

Trajecte final és compost per set narracions que comparteixen un tema comú, la identitat humana i el problema central de l'existència: Qui som?, De quina manera som?, Per què som com som? Es tracta de grans preguntes que, sens dubte, lliguen amb un dels components de la filosofia vital de l'autor: l'existencialisme.

En el treball que Àlex Broch va dedicar a *Mecanoscrit del segon origen*, l'obra que Pedrolo va escriure immediatament abans que *Trajecte final*, hi llegim que l'interès dels lectors pel text es troba, en bona mesura, en el comportament i la personalitat dels seus personatges³. Doncs bé, en els contes de *Trajecte final*, aquest interès pels personatges es desplaça a les circumstàncies en què es veuen obligats a viure i en les estratègies que han de desenvolupar per tal d'aclarir el misteri amb què l'autor captiva la curiositat del lector.

A continuació, descrivim breument els arguments dels set contes que conformen aquest recull:

– La història d'*El cens total* transcorre a Nova York i en una rodalia imaginària, Daliana i Ofense. El seu protagonista és un home que, intrigat per un veí del seu propi despatx de Park Drive, fa una descoberta misteriosa: l'existència d'un arxiu molt peculiar. L'home, que havia perdut la seva promesa en un accident de cotxe, continua investigant fins que descobreix que aquest cens tan curiós demostra que sempre viuen les mateixes persones i que la reencarnació és, doncs, un fet: «Existia un arxiu universal de tots els vivents des de l'origen del món, de la humanitat!» (p. 18).

Després que el protagonista arribi a aquesta conclusió, Pedrolo rebla el clau de l'aventura fent que l'home vagi a la recerca de la reencarnació vivent de la seva promesa. L'emotiva escena final i el desenllaç inesperat fan d'aquest relat un pòrtic esplèndid per a les narracions curtes, quatre en total, que constitueixen el primer bloc del llibre.

– *Un món distant i veí* té com a protagonista l'Alida, una noia italiana amb un «esperit inquisitiu» (p. 24). Atreta per una estranya oferta de treball en què es demana una noia que sigui òrfena, aconsegueix una feina com a traductora en un despatx situat en un edifici gairebé ruïnós. Allà, li encarreguen unes feines que aviat considera poc productives i no gens justificades, de manera que comença a investigar el seu cap misteriós, un tal Pietro Rambla. La seva tenacitat la porta a descobrir una increïble realitat: l'home és un extraterrestre provinent d'un món paral·lel que ha romàs «atrapat» al planeta Terra per culpa d'uns càlculs mal fets. Un cop li ha explicat tot, l'ésser fa que l'Alida ho obliidi donant-li uns toquets a la galta, el front i darrere l'orella, mentre la mira «amb uns ulls que ella no li havia vist mai» (p. 37).

El desenllaç de la història, tan sorprenent o més que el del primer relat del volum, tanca el cercle amb una insinuació pertorbadora: és possible que les relacions entre éssers provinents de mons diferents pugui fructificar. Així doncs, la identitat real del fill de la protagonista serà sempre un misteri.

– En el conte *Servei oficial*, una vídua americana, solitària i tafanera observa que a l'edifici que hi ha davant mateix dels baixos on viu passa alguna cosa estranya: al matí, un seguit de persones, precedides sempre per qui ella suposa que és l'amo del negoci i per dues mecanògrafes, entra en aquella casa i no en torna a sortir mai més. La vella comunica aquestes observa-

L'OBRA I EL SEU ENTORN

ELS ARGUMENTS

cions a un nebot seu, en Burt, que, després de la desconfiança inicial, acaba implicat en la resolució d'aquest enigma: on va a parar tota aquella gent? Per tal d'esbrinar-ho, aprofita una oferta de feina barroerament escrita i penjada a la paret interior de l'edifici misteriós. Al cap de poc, el cap de personal d'aquesta empresa visita en Burt a casa seva i li descobreix l'existència d'una agència que es dedica a fer desaparèixer persones mal adaptades a la vida social i les transporta a altres èpoques històriques que s'avenen millor amb la seva manera de ser. I com que en Burt ha presentat la seva sol·licitud d'admissió, l'home que l'ha visitat l'emplaga a incorporar-se a una feina, que el noi troba completament inacceptable. Certament, es planteja la manera de fugir, però, al final, cau en la trampa que li ha parat l'Agència i ell mateix és víctima d'una d'aquestes «desaparicions».

– En *Cadàvers*, en Mathieu Lanier és un lladre molt hàbil que entra en un despatx de París amb la intenció de robar-hi, quan, sobtadament, descobreix «una autèntica carnisseria» (p. 59). En una habitació, hi contempla, corglaçat, un escampall de dones esquarterades. Tanmateix, no hi ha sang. El lladre fuig del lloc, i durant els dies següents mira de trobar en el diari, sense èxit, alguna referència a la seva troballa macabra. Finalment, «una curiositat malsana» (p. 60) l'empeny a tornar al lloc dels fets. Un cop allà, tracta amb una recepcionista que no sembla gaire simpàtica i hi veu, casualment, una noia preciosa, que «de seguida va comprendre que era una puta» (p. 62). La visita, tanmateix, no aconsegueix aclarir-li res, de manera que en Mathieu decideix oblidar-se de tot plegat. Un bon dia, però, troba a Pigalle, el barri de prostitució més típic de París, l'Olga, la noia que l'havia impressionat en la seva visita a l'oficina sinistra, i hi manté relacions. Tots dos es troben molt a gust l'un amb l'altre i parlen. L'estrany discurs de la noia fa que el noi s'ensumi l'existència d'una «organització» la finalitat de la qual, tanmateix, no acaba d'entendre. No obstant això, les relacions de la parella evolucionen i en Mathieu s'enamora de l'Olga. Un bon dia, ella li diu que no es podran veure perquè ha de passar pel despatx. Aquella nit, amb un mal pressentiment al cor, el noi s'acosta al despatx i descobreix el que no hauria pogut sospitar de cap manera: la noia de qui s'ha enamorat, tan bella, tan afectuosa, tan perfecta, no és sinó un robot que estan desballestant.

La conclusió del conte està tenyida d'una magnífica ironia: «[...] d'ara en endavant, sempre que li calgués una noia, miraria que no fos ni gaire jove ni gaire bonica» (p. 74).

– *Urn*, de *Djlnl*, la cinquena de les narracions del volum, obre el segon bloc de contes, els més llargs. Comença amb l'arribada a una masia solitària d'un jove, l'Urn, que causa una estranyesa que la veu reforça, el seu aspecte és desmenjat, té una expressió mancada de caràcter i uns trets facials imprecisos que són difícils de retenir en la memòria. El jove demana treball a la mestressa de la casa, la Mari, que li diu que potser li'n podran oferir durant uns quants dies per a la recol·lecció de la poma. Quan en Laris, el marit de la Mari, torna a casa, els dos homes queden d'acord. El matrimoni i l'Urn passen una setmana llarga junts, en pau i harmonia: a pesar del seu aspecte, el noi és molt treballador i té una força que no acaba de lligar amb la seva aparença. El darrer dia, l'Urn demana a en Laris si pot acompanyar-lo al poble, Margala, que es troba a cent quilòmetres de la casa, on pensa romandre un parell de dies abans de seguir el seu camí. L'home accepta. Tot sembla plàcid i ben normal. Almenys, fins que en Laris torna i comença a comportar-se d'una manera poc habitual en un aspecte que la Mari nota de seguida: l'home li planteja relacions sexuals amb una urgència, una assiduitat i una vigoria inusuals. Fora d'això, res no sembla que hagi canviat. Després d'un embaràs normal, la Mari té una cria-

L'OBRA I EL SEU ENTORN

ELS ARGUMENTS

tura. Però, l'endemà mateix en Laris es fa fonedís, i, al cap de poc, troben el seu cadàver en un bosquet proper a Margala. Curiosament, l'examen de les restes indica que en Laris ja era mort durant el temps que havia estat convivint amb la Mari i l'havia deixat embarassada. Així doncs, s'obre un misteri inexplicable.

Tres anys més tard, mentre observa el seu fill, la Mari lliga caps. Només hi ha una explicació possible: l'Urn va assassinar el seu marit, es va fer passar per ell i va conviure amb ella amb la intenció de tenir-hi descendència. De fet, la criatura presenta una característica inquietant: és capaç d'adaptar els trets informes del seu rostre per adoptar l'aparença de la seva pròpia mare o la de la dona vella que en té cura mentre aquesta treballa. La Mari comunica aquestes sospites al detectiu Merna, que havia investigat, sense èxit, la mort d'en Laris, i li diu que l'única explicació possible és que l'Urn no fos, en realitat, un ésser humà. Junts, visiten el ministeri de seguretat, on la dona és sotmesa a un exhaustiu interrogatori, després del qual els funcionaris li confirmen que divuit dies abans de l'arribada de l'Urn a casa seva havia tingut lloc l'aterrament d'una nau extraterrestre a uns quants quilòmetres de la masia. Dels cinc tripulants que hi viatjaven, quatre havien estat detinguts i només un, probablement l'Urn, havia aconseguit fugir. Les investigacions que es posen en marxa demostren que aquell ésser havia tingut tres fills més, a part del de la Mari, i totes les criatures són posades sota control de l'estat per tal d'estudiar-ne la naturalesa. Mentrestant, la recerca del seu pare, que les autoritats creuen que s'amaga a Margala o els seus voltants, continua. Després que li hagin comunicat que en un dels exàmens a què havien sotmès el seu fill aquest havia mort, demanen ajuda a la Mari, la dona que havia conviscut més temps amb l'extraterrestre, perquè miri de reconèixer l'Urn, darrere l'aparença dels sospitosos detinguts per no haver pogut acreditar de manera fefaent la seva identitat.

Un dia, en una trobada aparentment casual, l'Urn, que ha adoptat la identitat d'un comerciant amb qui el marit de la Mari havia tingut tractes, es posa en contacte amb la dona. Tots dos mantenen una llarga conversa durant la qual l'ésser afirma que prové d'una civilització en què l'estímul no són les riqueses ni el poder, sinó el desenvolupament de les potencialitats creadores de l'espècie, i descriu una societat autènticament utòpica. Li explica que el seu món havia esclatat a causa d'un error o una negligència i que ell i els seus companys astronautes havien hagut de refugiar-se en un altre planeta. Denuncia també l'hostilitat amb què les autoritats els havien tractat, ja que havien matat els seus quatre companys i el fill que havien tingut ells dos. L'Urn aprofita per assegurar que no havia participat en la mort d'en Laris, sinó que aquesta va ser natural i fulminant, i que l'únic que havia fet era aprofitar-se'n per tal de tenir descendència amb una dona que s'estimava, la Mari. A partir d'aquest moment, la dona, que inicialment mostra força reticències a les explicacions d'Urn, acaba fent-li costat fins al dramàtic desenllaç final del conte.

– El sisè relat, *La noia que venia del futur*, és el més extens de tots. Consta de dues parts de llargària molt desigual i narra la història d'un amor impossible, tal com suggereix el títol. En Joni és un home que fa uns dies que ha perdut la seva mare i un dia, en tornar a casa, s'hi troba una noia molt bonica i completament despullada, la Deli, que no li vol explicar com ha arribat fins allà. No obstant això, la noia aconsegueix instal·lar-se a la casa, i tots dos inicien una plàcida convivència. A poc a poc, en Joni s'adona de certs anacronismes —la noia ignora dates de la realitat que hauria de conèixer per força— que, tanmateix, no impedeixen que se

L'OBRA I EL SEU ENTORN

ELS ARGUMENTS

n'enamori: «Al cap d'un parell de setmanes, ja em semblava que no podria viure sense ella. No m'importava d'on vingués, qui fos; la necessitava amb aquesta mena d'urgència que necessitem les coses, sobretot les dones que ens plauen, als vint-i-un anys» (p. 126). Malgrat això, el dia que el noi declara el seu amor a la Deli, aquesta li confessa que la relació és impossible perquè ella prové del futur. Discuteixen sobre aquesta qüestió durant força temps, ja que en Joni es resisteix a creure el que la noia li explica. Un dia, però, la Deli el porta fins a la casa on vivien els seus pares abans que ella nasqués. Un cop allà, es troben casualment la mare de la noia, fet que li provoca una intensa tristesa; aquella mateixa tarda, fan l'amor per primer cop. Les relacions, sempre complexes i intenses, continuen fins que conceben un fill, a qui posen per nom Clem, com l'avi matern de la Deli. Però al cap de dos mesos, quan en Joni torna a casa, es troba que la Deli i el nen se n'han anat cap al futur, amb la promesa, això sí, que tornaran al cap de dos o tres dies. Però no tornen.

L'agència per a la qual treballa en Joni el destina a Hong-Kong, i ell se n'hi va, després de comprovar que la dona que la Deli havia afirmat que era la seva mare estava prenyada. Uns investigadors a qui contracta li comuniquen aquesta dada i, quan en Joni ja és lluny, li confirmen el naixement d'una nena en la mateixa data en què la Deli afirmava haver nascut.

En la segona part de la narració, el protagonista es presenta com un home d'acció que ha corregut grans perills, que s'ha divorciat un cop i n'ha enviadat un altre, que no ha oblidat mai la noia que el va seduir quan era un jove i que ja ha fet els quaranta-cinc anys. N'han passat, doncs, vint-i-tres des de l'aventura amb la Deli. Una casualitat el porta a visitar l'adreça on se suposa que havia de viure la Deli del futur, un edifici construït, justament, al solar del xalet de la seva mare, que ell s'havia venut feia molts anys. Allà, al principal, troba la mare de la Deli, que lloga una habitació. No pot resistir la temptació i s'hi instal·la a pensió completa, amb l'esperança de retrobar la noia i en Clem, el fill que havien tingut. Amb el pas del temps, es van fent confiança, tot i que no aconsegueix cap notícia de la seva antiga estimada. D'altra banda, el tracte i la convivència fan que en Joni concebi la idea de seduir la dona per afavorir amb la intimitat el seu desig de desentrellar el misteri. El primer cop que entra a l'habitació de la dona, hi veu una fotografia de la Deli, i és llavors quan ella li explica tota la història. La noia havia desaparegut i havia tornat al cap d'un temps, abraçada al cadàver d'una criatura esguerrada, gran per fora, però amb els òrgans sense desenvolupar, tot i els vint anys que tenia. Tothom va creure que la noia, que es deia Assumpta, però es feia dir Deli, estava boja, quan afirmava ser la mare d'aquell monstre. Un bon dia, quan ja la venia a buscar una ambulància per tancar-la, es va suïcidar. En la darrera escena, en Joni deixa unes flors sobre la tomba de la seva antiga amant i diu: «[...] potser valia més així. Si no s'haguessin mort, el fill hauria tingut vuit mesos més que la mare» (p. 166).

– Ja des de la primera frase de l'últim relat del volum titulat *El regressiu*, l'autor ens planteja el tema del temps invertit, una variant del tema dels viatges en el temps, un dels més tòpics de la ciència-ficció: «De seguida que va adonar-se que començava a rejoyenir, es va comprar un bastó. Sabia que era estúpid, però tenia por que li ho notessin» (p. 167). Efectivament, en una Barcelona superpoblada i tecnològicament molt desenvolupada, que s'estén ininterrompudament des de Malgrat fins a Tarragona, alguns vells pateixen «la regressió», una malaltia inguairable que els fa recórrer a l'inrevés el camí de la vida. Unes brigades especials els busquen i s'encarreguen de fer-los desaparèixer.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

ELS ARGUMENTS

El protagonista planifica i duu a terme la seva fugida, tot amagant-se en un dels barris anomenats «formigueres», tant per la densitat de població que hi viu com per la baixa qualitat i l'envitricollament de les construccions. La narració va desenvolupant les aventures que viu el protagonista —com més va, més jove— en el seu intent de sobreviure. A la formiguera del Besòs, el primer lloc on s'amaga, s'hi estableix amb una nova identitat i hi acaba vivint una commovedora història d'amor amb una dona solitària i grassa, la Làlia, amb qui roman durant deu anys. Quan ella mor, el protagonista, que es guanya la vida fent de camioner, decideix canviar de residència i se'n va al barri del Pastor. Allà, lloga una habitació a dues dones amb les quals acaba mantenint una relació triangular fins que, a causa d'un assassinat comès per la zona, novament canvia de residència i fa cap a un pis de les Planes de Cornellà. En aquest nou estatge, acaba dirigint un negoci de lloguer de llits per a prostitutes. Una d'elles, la Morva, s'hi estableix de manera més definitiva i aviat es converteix en la seva amant més freqüent. És ella qui convenç l'home perquè compri un «hotel de lleure», el nom oficial dels prostíbuls. Després que la dona l'hagi enganyat, el protagonista torna al seu pis del Besòs.

Un dia troba pel barri la Quila, la més jove i la més desgraciada de les prostitutes que havia estat sota la seva protecció. Tots dos viuen junts i feliços durant més de quinze anys, fins que una nit, davant del mirall, la Quila li pregunta si és un regressiu, i ell no és capaç de negar-ho: tot i que té l'aparença d'un home de trenta-cinc anys, ja en té prop de cent vint. Aleshores, tot i que la noia està disposada a sacrificar-se per ell i a continuar plegats com si no passés res, l'home s'adona que s'ha trencat alguna cosa irreparable i, un cop més, decideix fugir.

Un vespre, en un cafè, una cambrera el mira fixament i ell se li acosta. De seguida lliguen una relació que, per primera vegada en la seva ja dilatada vida, serà del tot equitativa: la dona, la Ruba, també és una regressiva, que li explica amb tots els pèls i senyals totes les seves aventures. El seu procés de regressió compartit continua inexorable. Com que la Ruba és més jove que no pas ell, és la noia la qui es transforma en una criatura de bolquers, mentre que ell esdevé un adolescent que assumeix la responsabilitat de tenir-ne cura, fins que l'inevitable desenllaç es produeix i, quan ja té l'aspecte d'un nadó, la Ruba mor.

Un cop més, sol, el protagonista fa una vida de rodamón fins que, quan fa els deu anys, s'atança al barri on havia viscut la seva primera vida. Quan decideix entrar-hi per reveure la seva casa, es troba amb un curiós espectacle: la policia està intercanviant trets amb un vell que, des de dintre de la casa, es resisteix que el detinguin i que, finalment, s'estima més morir que no pas que l'internin als llocs on els vells són sistemàticament exterminats. Tan bon punt veu el vell, el protagonista s'adona que és el seu propi nét i corre cap a ell quan ja l'han ferit de mort. Una bala travessa, llavors, l'esquena del nen, que, no obstant això, té temps de morir al costat del seu nét amb la satisfacció que aquest, abans d'exhalar el seu darrer sospir, el reconegui: «Ets, tu, avi?»

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

En el cas de Manuel de Pedrolo, que va experimentar molt per tal de construir un projecte literari amb ambició de globalitat, és molt important tenir en compte el que platejaven René Wellek i Austin Warren a propòsit dels gèneres literaris⁴. Segons aquests autors, la moderna

L'OBRA I EL SEU ENTORN

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

teoria dels gèneres literaris és manifestament descriptiva i no limita el nombre dels possibles gèneres ni dicta regles als autors. Suposa que els gèneres tradicionals es poden «barrejar» i produir un gènere nou (és el cas de la tragicomèdia). Veu que els gèneres es poden construir tant sobre la base de la inclusivitat, de la complexitat o «riquesa» com sobre la de la «puresa» (es tracta d'un gènere per acumulació igual que per reducció). En comptes de recalcar la distinció entre diferents gèneres, li interessa trobar el denominador comú d'aquests, els artificis i els propòsits literaris que comparteixen. El plaer que es troba en una obra literària és compost per dues sensacions: d'una banda, la de la novetat i, de l'altra, la de reconèixer alguna cosa.

Per mirar d'enriquir la lectura dels contes que formen aquest recull, hem de tenir present aquesta darrera premissa. A més a més, convé aclarir que *Trajecte final* és un volum de contes, una de les formes en què pot presentar-se el gènere narratiu, però també és un volum de contes de ciència-ficció.

Ara bé, què és un conte? Per a Sebastià Bech i Josep Borrell⁵, a diferència de la novel·la, el conte s'ha caracteritzat tradicionalment —el conte popular— i literàriament perquè és breu, intens i presenta un esquematisme sintètic, una visió parcial o fragmentària o centrada en un aspecte d'un tema i uns fets en si mateixos sense preàmbuls, i perquè tot conflueix de cara als fets que constitueixen el nervi del conte. Tradicionalment, també s'ha caracteritzat per tenir una finalitat clara de moralitzar i entretenir. Aquesta definició ens permet reconèixer els elements essencials amb què hom basteix els contes.

I com podem definir la ciència-ficció? Durant l'exposició sobre aquesta temàtica organitzada per la Diputació de Barcelona l'any 2007, Robert A. Heinlein⁶ va definir quasi tota la ciència-ficció com una especulació realista al voltant d'uns possibles esdeveniments futurs, que es basa d'una manera sòlida en un coneixement adequat del món real, passat i present, i en una profunda comprensió del mètode científic. Si es vol que aquesta definició serveixi per a tota la ciència-ficció, i no per a quasi tota, només cal eliminar la paraula *futur*.

Pel que fa a l'estil de Manuel de Pedrolo, aquest podria ser objecte d'un treball molt extens, ja que era deliberadament multiforme. Pedrolo va voler tastar-ho tot, incorporar-ho tot, perquè, com ell mateix afirmava, era un home sense mesura que va escriure com un forassenyat. Tanmateix, a nosaltres ara només ens interessa què caracteritza l'estil dels contes de *Trajecte final*.

Des del punt de vista narratiu, els contes s'agrupen en dos blocs. Els que presenten un narrador omniscient són la majoria: *Un món distant i veí*, *Servei oficial*, *Cadàvers*, *Urn*, *de Djlnl* i *El regressiu*. Així doncs, només *El cens total* i *La noia que venia del futur* presenten un jo narrador que és, alhora, el protagonista principal del conte.

El tractament del temps literari és sempre lineal, a pesar que el temps com a tema serà objecte de diverses distorsions, sobretot en contes com ara *La noia que venia del futur* i *El regressiu*.

Pel que fa a l'estructura de la matèria narrativa, només cal fullejar el llibre per observar-hi una presència molt significativa del diàleg. En la major part de casos, es tracta de contes molt orals, en els quals els personatges utilitzen una llengua correctíssima des del punt de vista normatiu, salpebrada, tanmateix, amb expressions populars que li confereixen una versemblança extraordinària.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

El lèxic es basa, de manera molt intensa, en l'ús de verbs i substantius, més que no pas en la presència d'adjectius, fet que implica un gran dinamisme en el tractament de la matèria imaginativa. A part d'això, generalment aquest lèxic, com ja hem insinuat fa un moment, s'adscriu a un registre culte, literari, matisat per col·loquialismes que fan creïbles i fonamentals els diàlegs. En aquest sentit, destaca la feina pacient del curador, Marcel Fité, que agrupa, en el vocabulari final, els mots més cultes i, potser, més difícils per a un lector jove; mentre que, en les notes a peu de pàgina, no solament amplia aquest vocabulari, sinó que aclareix —i, de retruc, hi para una atenció especial— el significat de les expressions més popular usades per Pedrolo. Heus ací les que es defineixen en els tres primers contes: «deuen haver girat cua», «tenir-ne el cor net», «els ulls li feien pampallugues», «a què treia cap», «escoltes com si sentissis ploure», «no sabia com carall», «no esperava ni de bon tros», «estem a les beceroles» i «li regirava l'estómac».

Sobre el context literari, Manuel de Pedrolo és un dels màxims representants d'allò que s'ha anomenat la *literatura catalana de postguerra*. I ho és d'una manera que ja hem destacat: torrencial, amb una voluntat absoluta de fer literatura i amb independència de les circumstàncies polítiques i lingüístiques en què el país es veia obligat a viure com a conseqüència de la derrota patida a la Guerra Civil. En aquest sentit, Joan Triadú el va qualificar com la personalitat més poderosa i original de la postguerra⁷ i Xavier García, com un clandestí en una societat segrestada⁸. No és poca cosa. Sobretot, perquè aquesta seva personalitat el va mantenir bastant al marge de grups i capelletes, treballant amb una voluntat de dir que es justificava per si mateixa. Jaume Vidal i Alcover⁹, en tractar la narrativa de la represa literària «interior» (la que es va produir al país, per contrast amb la que tenia lloc a l'exili), parla de Manuel de Pedrolo i de Maria Aurèlia Capmany com dels escriptors que, d'una manera més viva i combativa, representen la recuperació de la confiança. I diu que tots dos, que van néixer el mateix any, el 1918, van viure a la mateixa edat els problemes del seu poble, els van sentir vivament i hi van respondre d'una manera semblant: amb una fidelitat a ultrança, sostinguda per una ideologia d'una llibertat insubornable. Afegeix, que Pedrolo i Capmany han introduït en la nostra literatura les tècniques narratives diferents de les que tradicionalment guiaven els nostres autors, des de la novel·la dels existencialistes francesos fins als relats negres dels autors nord-americans, passant per Kafka i el monòleg interior de Joyce, la novel·la gòtica anglesa, Henry James i Virginia Woolf.

Hi afegirem una consideració important: en la mesura que Pedrolo va fer literalment de tot en l'àmbit de la literatura (poesia, teatre, novel·la social, novel·la negra, novel·la de ciència-ficció, novel·la experimental, contes, diaris, articles periodístics, etc.), amb quin altre escriptor català es podria comparar? En cert sentit, almenys, Pedrolo és el context literari de Pedrolo.

TEMES I SUBTEMES

Com ja s'ha dit en la introducció, hi ha un tema que recorre el recull de narracions aplegades en *Trajecte final* i que hi dona unitat i sentit. Es tracta del tema de la **identitat personal**, d'allò que ens fa ser qui som i que ens fa ser com som. Un tema que ha ocupat bona part de la filosofia que s'ha fet a Europa des dels inicis grecs.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

TEMES I SUBTEMES

És en el marc de desenvolupament d'aquest tema que van apareixent els diversos subtemes que podem trobar en el llibre. Subtemes, no cal dir-ho, que es corresponen amb les màximes preocupacions i els màxims interessos del Pedrolo escriptor i del Pedrolo home.

- *El cens total* tracta el tema de la **identitat a partir del plantejament de la possibilitat de reencarnar-se**; és a dir, que cadascú sigui qui és i, a més a més, tots aquells que ha estat al llarg del temps. El subtema més important és el del dolor per les persones estimades que han mort.
- *Un món distant i veí* s'ocupa de la **identitat des de la perspectiva de l'existència**, sota una aparença de normalitat, d'éssers molt diferents del que imaginem (en aquest cas, extraterrestres). D'altra banda, en el desenllaç s'insinua el subtema de la comunicació i les possibilitats de relació entre persones amb identitats molt diferents.
- En *Servei oficial*, trobem la **identitat de les persones insociables, insolidàries, amb instints rebels**, les quals esdevenen un problema i, per això, són eliminades. El subtema més evident seria el de la curiositat i els seus perills, ja que aboquen el protagonista a un desenllaç fatal.
- *Cadàvers* presenta un argument molt diferent, ja que remet a *Un món distant i veí*. Com aquest, s'ocupa de la **identitat des de la perspectiva de l'existència**, sota una aparença de normalitat, d'éssers molt diferents del que imaginem. En aquest cas, robots. Els subtemes, aquí, són la força del desig i la sexualitat.
- *Urn, de Djlnl* remet a *Un món distant i veí* perquè també té un personatge, el protagonista, que és un extraterrestre. Tanmateix, aquí es posa en qüestió la identitat, per la qual cosa podríem dir que el tema central és el de la **possibilitat del canvi d'identitat**. Un primer subtema és el de la denúncia d'una societat burocràtica, cruel i criminal i un segon, que contrasta amb aquest, és el de la lleialtat entre éssers que s'aprecien o s'estimen.
- *La noia que venia del futur* planteja la **identitat amb relació a la possibilitat de viatjar en el temps**, un tema clàssic de la ciència-ficció: som només en el nostre temps o és possible ser també en un altre, futur o passat? El subtema més evident és l'amorós, lligat al de les possibilitats o no de comunicar-se amb persones molt diferents.
- *El regressiu*, com el conte anterior, tracta el tema de la **identitat amb relació al del temps** que, en aquest cas, pot ser sotmès a una distorsió que fa que els éssers humans en lloc de créixer puguin decreixer. Es tracta del conte amb més contingut social del recull i planteja una bona colla de subtemes, com ara l'organització d'una societat superpoblada i tecnològicament desenvolupada, la prostitució, l'extermini com a mitjà de control de la població, l'engany i la dissimulació, la fugida com a mètode de supervivència i la sexualitat com a necessitat irrenunciable.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

A finals de la dècada de 1960, quan Lluís Permanyer li va proposar el Qüestionari Proust i li va preguntar què voldria ser, Manuel de Pedrolo va respondre que gairebé qualsevol cosa, excepte escriptor¹⁰. I, tanmateix, és l'autor d'una de les obres més extenses i més particulars de

L'OBRA I EL SEU ENTORN

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

les que s'han escrit durant el segle xx en llengua catalana. En aquest sentit, Joan Fuster, que no escrivia mai un adjectiu en va, el va definir com un escriptor prodigiosament fecund i amb una força creadora irruent, inquieta i constant¹¹.

Probablement, aquesta aparent contradicció entre el que Pedrolo declara no desitjar i el que va dur a terme en realitat s'explica per les circumstàncies socials en què va haver de viure i escriure durant la major part de la seva vida, però, també, per la seva personalíssima concepció sobre la feina literària.

Tanmateix, segons afirmen Maria Campillo i Jordi Castellanos, en la *Història de la literatura catalana*, la seva obra s'ha convertit en una de les més significatives de la literatura catalana contemporània per la seva amplitud, per la seva diversitat tècnica i temàtica, per la incidència popular assolida i per la influència en les generacions més joves¹². Tanmateix, aquests professors universitaris no destaquen la «qualitat» de l'obra pedroliana. Potser són opinions com aquesta les que van amargar els últims anys de la vida de l'escriptor...

Sigui com sigui, aquesta obra és tan extensa i inclou —com ja s'ha assenyalat— una tal varietat de gèneres, que oferir-ne una simple llista ompliria unes quantes pàgines i afeixugaria sensiblement aquest text. No obstant això, repassar de la pàgina 227 a la 230 de l'apèndix escrit per Marcel Fité resultarà prou il·lustratiu per plantejar la primera feina que hom pot proposar a l'alumnat que hagi llegit *Trajecte final*: una «visita virtual» en el web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, que inclou una bibliografia prou completa ben organitzada i dividida per gèneres. Pot ser un magnífic preàmbul per endinsar-se en l'estudi dels contes de *Trajecte final*.

Si voleu saber més coses sobre l'autor i la seva obra, podeu consultar aquestes obres, que són esmentades en aquest quadern ordenades segons l'ordre en què apareixen:

- ¹MUNNÉ-JORDÀ, Antoni: «La ciència-ficció de Manuel de Pedrolo: més que el "Mecanoscrit", però també», publicat en el lloc web de la Fundació Pedrolo: www.fundaciopedrolo.cat/articles/ciencia_ficcio_a_munne.pdf
- ²GINÉS, MARIA: «Biografia i pensament», dins www.fundaciopedrolo.cat/?seccio=ped-Biografia.
- ³BROCH, ÀLEX: *Literatura catalana dels anys vuitanta*. Barcelona, Edicions 62, «Els llibres de l'Escorpí, Idees», 1991.
- ⁴WELLEK, RENÉ i AUSTIN WARREN: *Teoría literaria*. Madrid, Editorial Gredos, «Biblioteca Románica Hispánica», 1985 (5a reimpressió de la 4a edició).
- ⁵BECH, SEBASTIÀ i JOSEP BORRELL: *Com es comenta un text literari*. Barcelona, Barcanova, «Educació», 1988.
- ⁶HEINLEIN, ROBERT. A.: www.diba.cat/biblioteques/especials/ciencia_ficcio/sumari.asp
- ⁷TRIADÚ, JOAN: *La novel·la catalana de postguerra*. Barcelona, Edicions 62, «Llibres a l'abast», 1982.
- ⁸GARCÍA, XAVIER: «Manuel de Pedrolo», dins BORDONS, G. i J. SUBIRANA, J. (ed.): *Literatura catalana contemporània*. Barcelona, Edicions de la UOC i Proa, «Biblioteca oberta. Àgora», 1999.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

- ⁹VIDAL I ALCOVER, JAUME: *Síntesi d'història de la literatura catalana*, volum 2. Barcelona, Edicions de la Magrana, «Els orígens», 1980.
- ¹⁰PERMANYER, LLUÍS: *43 respostes catalanes al Qüestionari Proust*. Barcelona, Proa, «Col·lecció la mirada», 1967.
- ¹¹FUSTER, JOAN: *Literatura catalana contemporània*. Barcelona, Curial Edicions Catalanes, «Biblioteca de cultura catalana», 1980 (5a edició).
- ¹²CAMPILLO, MARIA i JORDI CASTELLANOS: «La novel·la», dins Riquer, M. de; A. COMAS i J. MOLAS: *Història de la literatura catalana*, volum 11. Barcelona, Ariel, 1988.
- ¹³TEIXIDOR, EMILI: *La lectura i la vida*. Barcelona, Columna, «Col·lecció Clàssica», 2007 (2a impressió).
- ¹⁴ASIMOV, ISAAC: *La edad de oro de la ciencia ficción*, volum I. Barcelona, MR Ediciones, «Super ficción», 1976.

També podeu ampliar la informació sobre Manuel de Pedrolo en aquestes pàgines web:

www.escriptors.cat/autors/pedrolomde/obra.php

Pàgina web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana dedicada a l'autor.

www.diba.cat/biblioteques/especials/ciencia_ficcio/sumari.asp

Pàgina de l'exposició que la Diputació de Barcelona va dedicar a aquesta modalitat de la ficció.

www.fundaciopedrolo.cat/

Lloc web de la fundació Pedrolo, que permet acostar-se a l'obra de Pedrolo i al temps que va haver de viure i entendre'n l'extensió i la profunditat.

PROPOSTES DE COMPREENSIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

Indicacions per al professorat

Tal com diu Emili Teixidor en el seu llibre *La lectura i la vida*¹³, només el que és difícil és estimulant. Així, les raons que mouen els adolescents a llegir són les mateixes que les dels adults: la curiositat desbocada, la passió per descobrir altres mons, per conèixer herois o bergants agosarats, transgressors...

– Abans de presentar *Trajecte final* com a llibre de lectura, proposeu als alumnes que reflexionin sobre les paraules d'Emili Teixidor. Després, debateu a classe les diverses respostes i mireu d'arribar a una conclusió.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

1. Entra en la pàgina web www.diba.cat/biblioteques/especials/ciencia_ficcio/sumari.asp i respon aquestes preguntes:

a) Anota els tres autors clàssics del gènere que s'esmenten en la presentació de l'exposició.

b) Escribe l'única adreça web en llengua catalana de les que es proposen.

c) Copia la definició de *ciència-ficció* que va fer Robert A. Heinlein.

d) Escribe el títol de la novel·la de Manuel de Pedrolo que s'esmenta en l'apartat de recomanacions de novel·les.

e) Escribe el títol de la pel·lícula de François Truffaut que s'esmenta entre les pel·lícules recomanades.

2. Llegeix la biografia de Manuel de Pedrolo que hi ha en la pàgina web www.fundaciopedrolo.cat/ i resumeix breument la seva manera de pensar.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

1. Cadascuna de les narracions del recull conté algun fet completament inversemblant o impossible. Per exemple, en *El cens total* es fa referència a la reencarnació, que, a hores d'ara, és una creença de caràcter espiritual, i no pas una evidència científica.

Escriu fets inversemblants o impossibles que apareguin en les altres sis narracions.

a) *Un món distant i veí*: _____

b) *Servei oficial*: _____

c) *Cadàvers*: _____

d) *Urn, de Djlnl*: _____

e) *La noia que venia del futur*: _____

f) *El regressiu*: _____

2. A mesura que vagis llegint, identifica els diversos temes i subtemes de les narracions i anota els que trobis més interessants o més suggeridors en un full a part. Després, escriu un text en què argumentis aquesta elecció. Per exemple, en *El cens total*, quan el protagonista descobreix la llista de tots els vivents que es reencarnen, va a buscar la persona en qui s'ha reencarnat la seva antiga promesa. L'aspecte més interessant d'aquesta història és que, si això passés, ens alliberaria de perdre definitivament els éssers estimats.

PROPOSTES DE COMPREENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

3. A l'hora d'escriure un conte, és molt important el punt de vista narratiu. En *Trajecte final*, només hi ha dos tipus de narradors: el narrador protagonista (que explica l'acció al mateix temps que la viu) i el narrador omniscient (que se situa fora de l'acció i explica què fan, què pensen i què senten els diferents personatges).

Identifica el tipus de narrador que ha escollit Pedrolo per a cada conte i digues quina persona verbal fa servir en cada relat.

Títol	Tipus de narrador	Persona verbal del relat
<i>El cens total</i>		
<i>Un món distant i veí</i>		
<i>Servei oficial</i>		
<i>Cadàvers</i>		
<i>Urn, de Djlnl</i>		
<i>La noia que venia del futur</i>		
<i>El regressiu</i>		

PROPOSTES DE COMPREENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

Indicacions per al professorat

La primera activitat que us proposem consisteix a avaluar el grau d'atenció amb què els nois i les noies han llegit els contes de *Trajecte final* i la capacitat de retenir informació de cadascun. Així doncs, dicteu-los aquestes preguntes (una per conte) i deixeu que les contestin de la manera més exacta i concreta que puguin. Podeu aprofitar el treball resultant per avaluar l'ortografia, la lectura o bé ambdós aspectes.

- Quin defecte tenia la nena en qui s'havia reencarnat la promesa morta del protagonista d'*El cens total*?
- Quin objecte fa servir l'extraterrestre d'*Un món distant i veí* per passar els articles que tradueix la protagonista a l'altre món?
- En el conte *Servei oficial*, en Burt té una familiar, que és la persona que li planteja el misteri de les persones desaparegudes. Quina relació de parentiu hi ha entre tots dos?
- Què fa el protagonista de *Cadàvers*, després que hagi abandonat la cambra on ha descobert que la dona que li agradava era un robot que estaven desmuntant?
- Com es titula el conte en què un extraterrestre pot prendre la forma que vulgui per tal de sobreviure?
- En *La noia que venia del futur*, quan aquesta aconsegueix passar amb el seu fill al futur del qual provenia, quina característica peculiar tenen els òrgans interns del seu fill?
- En *El regressiu*, el protagonista deixa d'envellir i comença a evolucionar cap a la joventut. Al costat de qui mor al final de la narració, quan ja ha rejuenit fins als deu anys?

L'activitat 4 es titula *El diccionari del curs* i té com a finalitat reforçar el lèxic. En aquesta activitat, cada alumne ha de buscar en el Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (en paper o format digital, <http://dlc.iec.cat/>) el significat d'una paraula de *Trajecte final* que desconegui i que no surti ni en les notes a peu de pàgina ni en el vocabulari final del llibre. Després, ha d'omplir una fitxa amb el nom del conte al qual pertany i la pàgina en què surt. Finalment, feu un mural amb totes les paraules.

PROPOSTES DE COMPREENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Copia les preguntes que ara dictarà el professor o la professora i respon-les de la manera més exacta i concreta possible.

a) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

b) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

c) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

d) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

e) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

f) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

g) Pregunta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

Resposta: _____

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

2. Llegeix aquests fragments i indica a quin conte pertany cada un:

a) «Va morir un matí, quan ja havia perdut gairebé tota la pelussa i la testa se li anava fent grossa en relació al cos. Feia pensar en una criatura que acaba d'eixir del ventre matern i el cutis fins i tot tenia aquella tonalitat entre vermellosa i terrosa que solen tenir els nadons.»

Conte: _____

b) «No hi fa res. Però, com a periodista, deu saber que, únicament a la nostra ciutat, desapareix cada any una mitjana de vuit-centes quaranta-tres persones. La policia en localitza una desena part. De més de set-centes, doncs, no se'n torna a saber res.»

Conte: _____

c) «Vaig fer el viatge en tren i l'endemà passat desembarcava a l'estació Central. Era massa tard per presentar-me a l'Oficina del Registre, però el matí següent, a les deu, ja tenia el certificat de naixença, amb l'adreça. Era a Harlem. No em va pas sorprendre. El nom ja m'havia fet preveure que Ruth era negra.»

Conte: _____

d) «De tant en tant, però, li sorprenia ignoràncies que no m'explicava, com quan va resultar que no sabia el nom del batlle actual tot i que era un home molt popular des que, dos anys enrere, es decidí a fer una cosa sense precedents: rebaixar els impostos municipals a tots aquells que no arribaven a la segona categoria de renda.»

Conte: _____

3. Escull el conte de *Trajecte final* que t'hagi agradat més i canvia'n el final. Procura que la teva proposta sigui versemblant.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

- 4.** Busca en el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (ja sigui en format paper o digital, <http://dlc.iec.cat/>) el significat d'una paraula de *Trajecte final* que desconegis. Després, anota'l en una fitxa juntament amb el títol del conte al qual pertany i la pàgina en què surt. Assegura't que no és cap paraula de les que hi ha a peu de pàgina o en el vocabulari del final del llibre.

- 5.** Reescriu aquest fragment del conte en primera persona del singular, com si la narradora fos la protagonista de la història. Després, digues a quin conte pertany.

«Pitjà una mica la porta i, per l'esclatxa, el va poder veure ja dalt de tot. Era massa fosc perquè distingís bé què feia, però li va semblar que aquella mena de taca més blanca, rectangular, que tenia al capdamunt del braç alçat, era un paper, o un sobre... Però potser els ulls li feien pampallugues, car tot d'una es va trobar que la taca no hi era bo i que ell continués amb el braç en la mateixa posició. Va fregar-se'ls i, en mirar de nou, Rambla ja havia rectificat el gest. De taca blanca, però, no se'n veia cap. Era inexplicable.»

PROPOSTES DE COMPREENSIÓ LECTORA

AVALUACIÓ

Indicacions per al professorat

1. El gran test de lectura. Aquesta activitat té com a objectiu avaluar la comprensió i la lectura correcta del llibre mitjançant un qüestionari, que anirà encapçalat per l'enunciat «Digues si les afirmacions següents són certes (C) o falses (F)». Al seu torn, la resposta d'aquest qüestionari serà també un exercici de grup que ha d'implicar tots els alumnes.

- Repartiu dues fitxes buides a cada alumne.
- Dividiu la classe en set grups (quatre de més petits i tres de més grans).
- Assigneu els quatre primers contes als grups petits i els tres més llargs, als grups grans.
- Demaneu a cada alumne que s'inventi dues afirmacions diferents de les de la resta de companys, una de certa i una de falsa.
- Mostreu-los un exemple de fitxa com aquest:

Alumne/alumna: _____ Conte: <i>El regressiu</i>	
El primer que fa el protagonista quan s'adona que comença a rejoyenir és comprar-se un bastó. (p. 167)	V
El protagonista no s'avenia gens amb el seu nét Darc, perquè sempre li demanava diners per comprar llaminadures i no li tenia prou respecte. (p. 167)	F

- Recolliu les fitxes i feu un qüestionari amb totes les afirmacions, que servirà com a test de lectura per als nois i les noies.
- Finalment, passeu-los el qüestionari.

2. Ens hem entès? Per fer aquesta activitat, trieu dos contes del recull (us en suggerim un de curt i un de llarg) i demaneu als alumnes que n'escriuin un resum ben complet.

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

ACTIVITATS DE REFORÇ

Indicacions per al professorat

1. El contacontes. Aquesta activitat té un doble objectiu: garantir que els noies i les noies hagin entès els diferents contes i estimular l'ús correcte del català oral.

Dividiu la classe en set grups (quatre de més petits i tres de més grans) i encarregueu a cada grup que prepari un dels contes i l'expliqui a la resta de la classe. Procureu que cada persona del grup expliqui un fragment del conte.

2. Fem una mica de teatre. Aquesta activitat pretén mostrar les possibilitats teatrals que tenen els contes de Pedrolo i, alhora, estimular la creativitat i les relacions de l'alumnat.

Per parelles, els alumnes han de preparar breus representacions teatrals de situacions que surtin en els contes de *Trajecte final* i representar-les (si voleu que l'activitat sigui més lúdica, podeu fer que sigui muda). La resta de la classe haurà d'endevinar de quin conte es tracta.

Podeu aprofitar aquesta activitat per a l'apartat «Propostes lúdiques».

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ

Indicacions per al professorat

1. Periodistes. Aquesta activitat pretén aprofundir el coneixement dels diferents registres lingüístics i estimular la imaginació de l'alumnat.

Proposeu als nois i les noies que s'inventin una nota periodística de cent paraules aproximadament en què tractin el descobriment de les fitxes d'*El cens total* com si fos un fet real.

2. Les utopies. En les pàgines 104, 105 i 106 del conte *Urn, de Djlnl* es descriu l'altíssim grau de civilització que havia assolit el poble de Djlnl.

Llegiu vosaltres mateixos aquesta descripció en veu alta i expliqueu-la als nois i les noies. Demaneu-los que investiguin què vol dir el terme *utopia*. Després, podeu organitzar un debat sobre la possibilitat o la impossibilitat de fer reals les utopies en les societats humanes juntament amb els departaments d'Història i de Filosofia.

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

OPINIONS I VALORACIONS

1. Respon aquest qüestionari sobre *Trajecte final*:

La meva opinió sobre *Trajecte final* de Manuel de Pedrolo

Nom i cognoms:

T'ha agradat el llibre? Justifica la resposta.

Recomanaries aquest llibre a algun amic o amiga? Justifica la resposta.

Quin llibre de ciència-ficció has llegit que t'hagi agradat?

PROPOSTES LÚDIQUES

ACTIVITATS

1. Et proposem una activitat titulada *Carnestoltes final* per fer-la amb la resta de la classe. Repartiu-vos diferents personatges de *Trajecte final*, disfresseu-vos com ells i feu una comparsa per a Carnestoltes o alguna altra celebració. Dissenyeu algun cartell i prepareu petites escenificacions que serveixin per explicar la comparsa.

2. Encercla el nom de deu personatges de *Trajecte final* en aquesta sopa de lletres.

M	O	U	R	E	X	F	R	A	E
G	H	J	A	T	F	I	L	E	D
D	K	F	M	A	B	E	L	I	A
D	H	V	B	U	R	T	R	O	R
O	R	A	L	I	D	A	I	G	C
M	L	H	A	D	U	N	E	R	O
E	A	G	R	M	O	R	R	I	J
N	R	S	A	J	G	W	F	U	N
T	I	A	G	R	I	M	O	N	A
A	S	K	V	U	C	P	J	T	A

3. En grups, inventeu-vos una història en què un dels personatges de *Trajecte final* salti d'un conte a un altre i canviï el desenllaç de la història. Per exemple: l'Urn salta al conte *Servei oficial* i amb les seves habilitats derrota la sinistra organització i salva la vida d'en Burt. Després, podeu explicar la vostra història a la resta de la classe.

INTERDISCIPLINARIETAT

PLÀSTICA

1. Aprofiteu que en els contes hi ha molt diàleg i convertiu-los en còmics.
2. Trieu un dels contes i convertiu-lo en fotonovel·la.

LLENGUA I LITERATURA

3. Prepareu un petit curtmètratge que adapti alguna de les narracions del llibre, com ara *Servei oficial*.
4. Organitzeu un taller de lectura sobre *La muntanya màgica* de Thomas Mann, que apareix en la pàgina 136 de *La noia que venia del futur*.

CIÈNCIES I TECNOLOGIA

5. Aprofiteu que el llibre gira entorn de la ciència-ficció per parlar sobre l'estat actual de la robòtica amb relació a la protagonista de *Cadàvers* i l'estudi del temps com a magnitud física, per veure fins a quin punt són fantasioses les propostes de *Trajecte final* en *La noia que venia del futur* o *El regressiu*.

TUTORIA – EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA

6. Organitzeu un debat sobre el món utòpic dels djlnls si es compara amb el nostre, sobre l'actitud envers les dones del protagonista d'*El regressiu* o sobre l'eutanàsia, la qual s'insinua en *Servei oficial* o de la qual es parla com a pràctica social acceptada en *El regressiu*.

FILOSOFIA

7. Sempre que el currículum ho permeti, aprofiteu que el tema de la identitat travessa tot el volum d'una manera o una altra per treballar aquesta qüestió des d'una perspectiva filosòfica.

LITERATURA COMPARADA

Pel seu atractiu innegable, podeu utilitzar la ciència-ficció com a esquer per acostar els joves estudiants al món de la lectura. En aquest sentit, volem recordar el que escrivia Isaac Asimov, un dels autors més grans del gènere, en presentar l'antologia dels contes que van marcar la seva joventut. Segons Isaac Asimov, per a aquells que han viscut una vida no del tot desastrosa, els millors anys van dels deu als vint anys. Els records dels deu primers anys són confusos, incerts i incomplets. Quan es comença la tercera dècada, després dels vint anys, la vida s'omple de responsabilitats adultes i es converteix en una càrrega. Però el període dels deu als vint anys és daurat¹⁵.

A partir de les paraules d'Asimov, podeu crear El Club de la Ciència-ficció, un club de lectura que podria començar llegint algunes obres dels tres autors clàssics que s'han descobert en l'activitat relacionada amb l'exposició de la Diputació de Barcelona:

- ASIMOV, ISAAC: *Jo, Robot*. Barcelona, Proa, «Proa Butxaca», 2001.
- CLARKE, ARTHUR: *2001, una odissea espacial*. Barcelona, Proa, 2000.
- ORWELL, GEORGE: *1984*. Barcelona, Edicions 62, 2003.

Per completar aquesta activitat, podeu ampliar les activitats i organitzar cinefòrums sobre algunes de les lectures (hi ha moltíssimes obres de ciència-ficció que s'han adaptat a la gran pantalla, com és el cas de les tres anteriors). Tanmateix, us suggerim que comenceu per *El curiós caso de Benjamin Button* (2008) basada en un conte de Francis Scott Fitzgerald, que té un argument molt semblant al del conte *El regressiu*.

SOLUCIONARI

ABANS DE LA LECTURA

- Orwell, Asimov i Clarke.
 - <http://biblioteca.upc.es/cienciaficcio/home/home.asp>
 - Des de «És una especulació realista [...]» fins a «[...] n'hi ha prou amb (sic) eliminar la paraula "futur"».
 - Mecanoscrit del segon origen*.
 - Fahrenheit 451*.
- Resposta oberta. Tanmateix, hi ha de constar que va ser un demòcrata convençut, amb un ideari polític d'esquerra radical, marxista i independentista.

DURANT LA LECTURA

- L'existència d'extraterrestres a la Terra i de forats de comunicació amb altres mons.
 - L'existència de màquines que poden enviar la gent a altres períodes històrics.
 - L'existència de robots amb plena aparença humana.
 - L'existència d'extraterrestres a la Terra, que poden adoptar l'aparença de qualsevol persona.
 - La possibilitat de viatjar en el temps.
 - La possibilitat de viure el temps cap enrere.
- Trobareu la resposta a aquesta activitat en el subapartat «Temes i subtemes» de l'apartat «L'obra i el seu entorn».

3.

Títol	Tipus de narrador	Persona verbal del relat
<i>El cens total</i>	narrador protagonista	primera del singular
<i>Un món distant i veí</i>	narrador omniscient	tercera del singular
<i>Servei oficial</i>	narrador omniscient	tercera del singular
<i>Cadàvers</i>	narrador omniscient	tercera del singular
<i>Urn, de Djlnl</i>	narrador omniscient	tercera del singular
<i>La noia que venia del futur</i>	narrador protagonista	primera del singular
<i>El regressiu</i>	narrador omniscient	tercera del singular

SOLUCIONARI

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. a) Resposta: Era esguerradeta i per això havia de dur un aparell metàl·lic en una cama que li arribava fins al peu i una sabata ortopèdica.
b) Resposta: Una escala de tisora.
c) Resposta: Són tieta i nebot.
d) Resposta: Vomita contra un arbre.
e) Resposta: *Urn, de Djlnl.*
f) Resposta: Cap dels òrgans no està completament desenrotllat.
g) Resposta: Al costat del seu nét.
2. a) *El regressiu* (p. 206).
b) *Servei oficial* (p. 47).
c) *El cens total* (p. 18).
d) *La noia que venia del futur* (p. 125).
3. Resposta oberta.
4. Resposta oberta.
5. «Vaig pitjar una mica la porta i, per l'escletxa, el vaig poder veure ja dalt de tot. Era massa fosc perquè distingís bé què feia, però em va semblar que aquella mena de taca més blanca, rectangular, que tenia al capdamunt del braç alçat, era un paper, o un sobre... Però potser els ulls em feien pampallugues, car tot d'una em vaig trobar que la taca no hi era bo i que ell continués amb el braç en la mateixa posició. Vaig fregar-me'ls i, en mirar de nou, Rambla ja havia rectificat el gest. De taca blanca, però, no se'n veia cap. Era inexplicable.»
Pertany a la pàgina 31 d'*Un món distant i veí*.

AVALUACIÓ

1. Resposta oberta. En aquesta activitat, heu de corregir el qüestionari que heu elaborat amb les afirmacions certes i falses que s'han inventat els alumnes i que ells mateixos han respost.
2. Resposta oberta. Podeu aprofitar els resums dels contes que hi ha en el subapartat «Els arguments» de l'apartat «L'obra i el seu entorn».

SOLUCIONARI

ACTIVITATS DE REFORÇ

1. Resposta oberta.

2. Resposta oberta.

ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ

1. Resposta oberta. Tanmateix, us n'ofereim un exemple:

En un poblet proper a Nova York un ciutadà molt observador ha fet un descobriment que ha trasbalsat la vida de la pacífica comunitat. Pel que sembla, en una oficina d'aspecte absolutament normal, s'hi han trobat uns fitxers completíssims que contenen centenars de milers d'anotacions relatives als habitants del planeta. Per a alguns investigadors, al darrere d'aquestes fitxes hi pot haver alguna organització criminal que està recopilant dades per cometre futures accions delictives com ara xantatges, suborns o extorsions. Uns altres investigadors opinen que aquestes fitxes demostren que les velles teories relatives a la reencarnació són certes. Seguirem aquesta notícia amb atenció.

2. Atès que el debat que us proposem pot tractar-se més enllà de la classe de català, podeu incorporar-lo dins el treball de síntesi o d'activitats extraescolars, amb el títol, per exemple, *Escola de retòrica i debats*.

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

1. Resposta oberta.

PROPOSTES LÚDIQUES

1. Resposta oberta.

SOLUCIONARI

2.

M	O	U	R	E	X	F	R	A	E
G	H	J	A	T	F	I	L	E	D
D	K	F	M	A	B	E	L	I	A
D	H	V	B	U	R	T	R	O	R
O	R	A	L	I	D	A	I	G	C
M	L	H	A	D	U	N	E	R	O
E	A	G	R	M	O	R	R	I	J
N	R	S	A	J	G	W	F	U	N
T	I	A	G	R	I	M	O	N	A
A	S	K	V	U	C	P	J	T	A

3. Resposta oberta.